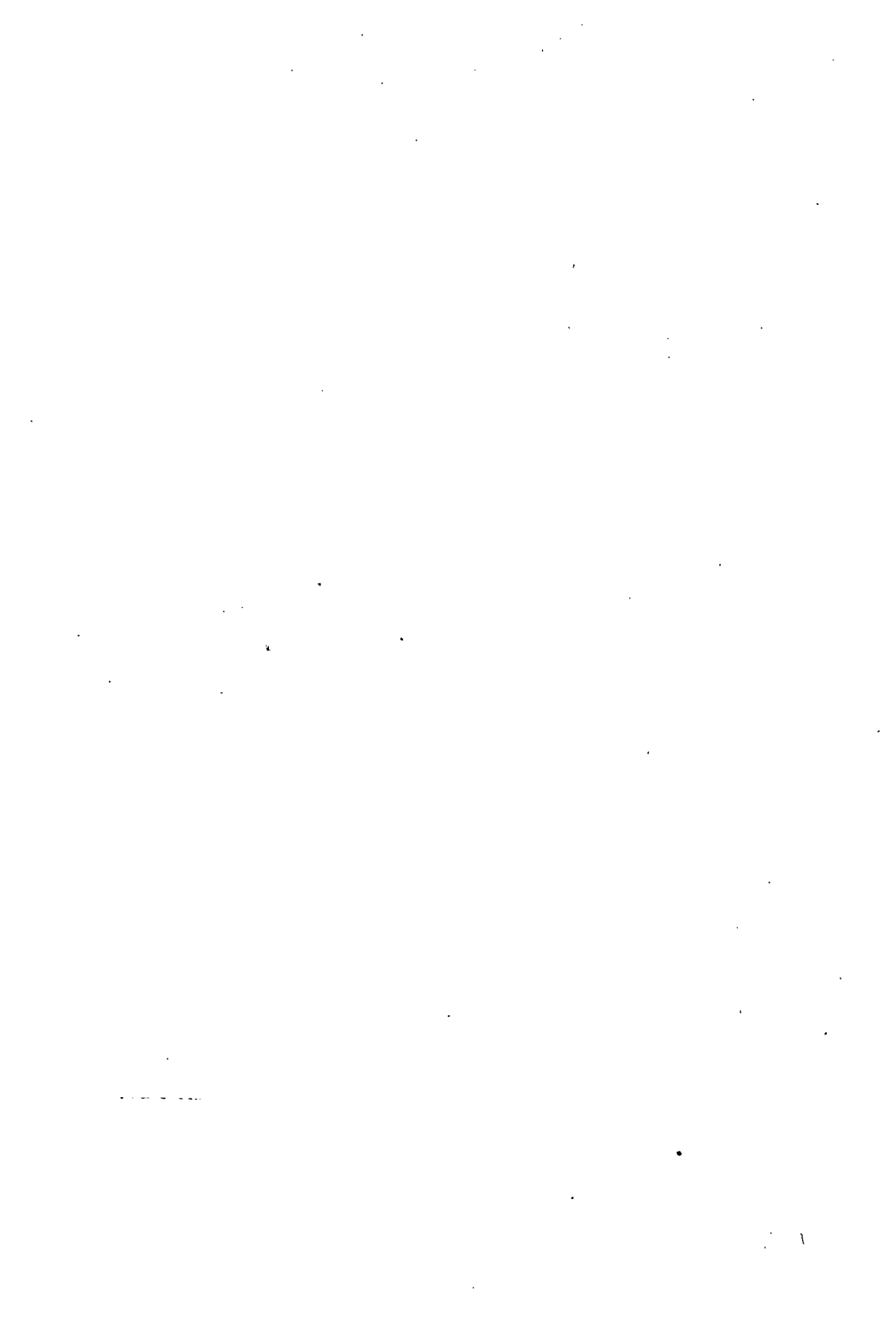

**L'ENSENYAMENT A TORREDEMBARRA
A COMENÇAMENT DE SEGLE**

Gabriel Comes Nolla

0.— INTRODUCCIÓ

A començament de segle, en el marc de la política governamental, es produeix un canvi qualitatiu: la creació a l'any 1900, del ministeri d'ensenyament públic i belles arts. Malgrat això, l'ensenyament primari continuarà carregat de problemes, que Jordi Monés (1977) resumeix en:

- a) Excessiva centralització
  - b) Insuficiència pressupostaria
  - c) Política governamental marginada de l'escola. Clima social inadequat.
  - d) Manca de llibertat a tots els nivells
  - e) Manca d'organització a l'escola.
  - f) Mètodes pedagògics i didàctics desfasats.
  - g) Uniformitat entre l'escola urbana i l'escola rural
  - h) Orientacions programàtiques de caràcter marcadament ideològic.
- (pp. 163-164).

A Torredembarra també es produeix un gran canvi qualitatiu en l'ensenyament primari: la fundació del Patronat d'Antoni Roig Copons.

1.— EL PATRONAT D'ANTONI ROIG COPONS

El patronat d'Antoni Roig Copons, va ésser fundat en virtut del testament d'aquest, atorgat el 3 de Juliol de 1878, tenint com a fi el desenvolupament de la Instrucció Pública i la dot de donzelles pobres naturals de Torredembarra.

Així, el 3 de setembre de 1886 es forma la primera Junta administradora d'aquest patronat i en el seu reglament aprovat el 20 de gener de 1891, en el seu article quart s'especifica que «las dos terceras partes de la cantidad de la renta líquida deberán ser invertidas en el fomento de la instrucción pública y de ellas dispondrá el Patronato para la mejora, adquisición o construcción de locales destinados a escuelas, a la compra de libros, instrumentos y ajuar necesario para dicho establecimiento, pago de maestros y demás que pueda redundar en aumento y perfección de la más sana instrucción de los jóvenes de ambos sexos de esta vecindad».

El Patronat, en compliment d'aquest article, decideix comprar uns terrenys i construir un edifici destinat exclusivament per a l'ensenyament que és inaugurat amb tota solemnitat el 2 de juny de 1899.

Fins aleshores, l'ensenyament primari era a càrrec de l'Ajuntament, però donat que el Patronat facilitava el material gratuïtament així com tot l'ensenyament, les escoles Municipals van quedar sense alumnes, per la qual cosa s'obre un expedient per tal de suprimir les aules municipals, i poder-se fer càrrec de l'ensenyament primari de la població el Patronat. Aquest expedient és aprovat per Reial Ordre de 6 de Febrer de 1981.

2.— ORGANITZACIÓ DE LES ESCOLES DEL PATRONAT: ELS SEUS ELEMENTS.

A.— Elements personals.

a) La Junta del patronat.

La Junta basant-se amb les disposiciones dictades pel Fundador en el seu testament, està formada per:

- L'alcalde, que ostenta la presidència
- El boticari més antic de la Villa
- Un conseller
- Els dos majors contribuents, naturals i veïns de la Villa, elegits per l'Ajuntament, renovant-se cada any el més antic.

La Junta és la responsable de la bona marxa del Centre —i deixant de banda la primera Junta que va confeccionar el reglament per al nomenament de mestres i règim de les escoles— li compet segons el reglament:

- contractar els mestres
- nomenar director en cas de vacant
- donar permisos als mestres
- determinar la sala d'ensenyament que ha d'ocupar cada un dels mestres amb sou igual
- acordar la jubilació dels mestres
- separar i aixecar expedient als mestres
- decretar la sala a on ha d'ésser admès l'alumne
- acordar l'expulsió dels alumnes
- aprovar el quadre de distribucions del temps i del treball
- comprar material d'ensenyament literari
- comprar i aprovar llibres i material d'ensenyament
- acordar el dia dels exàmens generals
- acordar —prèvia consulta dels mestres— el premiss que han de donar-se així com el dia per a fer-ho
- elecció i compra de llibres per a la biblioteca, prèvia consulta dels mestres

Així mateix, la Junta nomena cada mes un vocal de torn per a visitar les Escoles i enterar-se del seu funcionament.

b) El professorat

Els mestres van ésser contractats per la Junta del Patronat previ coneixement que la Direcció General d'Instrucció Pública i abans d'ésser contractats ja treballaven en altres centres. Així, la Junta va elegir els mestres que va trobar més capacitats, si més no, eren mestres que ja tenien pràctica docent.

La direcció del centre i la representació de la Junta —encara que la direcció, com hem vist abans, estava molt controlada per la Junta— la portava el mestre primer, l'encarregat de l'ensenyament dels nens més grans. Aquest mestre, tenia dret a ocupar la casa— habitació del centre i el seu sou era superior al dels altres.

Les mestres tenien un sou inferior als dels seus companys, havent-hi també una mestra primera encarregada de la direcció —segons reglament— de les classes de labors femenines.

Respecte a la seva formació i perfeccionament, podien comptar amb els llibres de la biblioteca del centre, així com amb dues revistes professionals: «La escuela moderna» i «El Magisterio Tarraconense» a les quals el centre estava subscript.

c) L'alumne

Són admesos en les Escoles del Patronat tots els nois i noies de Torredembarra des de l'edat de 4 anys fins els 14 anys.

Per a l'ingrés a l'escola, es demana una papereta en la qual ha de constar l'edat del nen o nena, estar vacunat i no tenir cap malaltia contagiosa.

El President del Patronat és qui decreta la sala a on ha d'ésser admès, previ informe del seu grau d'instrucció. Aquesta papereta és presentada després al Mestre director per a la seva anotació en el registre general, tornant-la després per a ser entregada al mestre encarregat de la sala a la qual va destinat l'alumne, per finalment arxivar-la una vegada s'ha fet la inscripció en el llibre de matrícula particular.

Els alumnes del col·legi Antoni Roig segueixen els següents nivells d'estudi:

- dels 4 als 6 anys, van a classe de pàrvuls. La classe és mixta.
- dels 6 als 14 anys, reben l'ensenyament primari, dividit en Elemental i grau Superior, en dues sales diferents. Hi ha divisió de sexes.

L'agrupaments dels alumnes dintre de cada sala, es fa tenint en compte l'edat. Els més petits són posats davant el mestre que ensenya a la sala, ajudat alguns cops per l'alumne que va més avançat, considerant-se això, com un mèrit per a l'alumne.

Les hores de classe són de 8 a 11 del matí i de 2 a 5 de la tarda, exceptuant els mesos de juny, juliol i agost que es realitzen de 8 a 11 del matí i de 4 a 6 de la tarda. Les alumnes surten cinc minuts abans de les hores senyalades.

Els exàmens s'efectuen durant la primera quinzena d'agost. El dia de l'examen es preceptiu que s'exposin públicament els treballs d'escriptura i aritmètica així com els treballs de labors fetes per les nenes.

d) Personal subaltern

El col·legi del Patronat disposa d'un conserge. Aquest viu en el edifici destinat a l'efecte, dintre del recinte escolar, havent de formar part de la seva família una senyora per tal de, segons reglament, fer els serveis necessaris al col·legi propis d'aquest sexe.

Les obligacions del conserge són:

- La neteja de les classes i altres dependències de l'edifici, excepte les habitacions dels mestres, així com dels espais lliures: passadissos i llocs d'esbarjo.
- Tenir cura de l'enllumenat.
- Estar a les ordres dels Mestres per transmetre els encàrrecs, acompanyar els visitants, i posar-se baix les ordres del President de la Junta.
- Obrir les aules.
- També exerceix el càrrec de bibliotecari.
- Tenir al seu càrrec tot el material d'ensenyament, així com els llibres que es compren per a la biblioteca.
- Facilitar el material d'ensenyament als Mestres, prèvia comanda feta per escrit.

El Conserge no podia ser separat del seu càrrec, sinó per faltes comeses en el seu treball, previ expedient.

B.— Elements materials.

L'edifici escolar.

Per a aconseguir una de les finalitats del Patronat, com es la de fomentar la instrucció pública de la població de la vila, es construeix una escola, ubicada al carrer Alt de Sant Pere, d'aquesta població, l'any 1901. Donat que l'edificació i els terrenys estan dedicats única i exclusivament per a l'ensenyament, es van tenir en compte tots els avenços de l'època per tal d'aconseguir la finalitat per a la qual anaven destinats: zones verdes, grans espais per a esbarjo, aules espaioses, gimnàs, biblioteca, aula de pàrvuls, casa de conserge.

L'escola té una superfície de 5.440,50 metres quadrats, dels quals, els edificis ocupen 897,90 m², els horts 825,80 m², tenint els espais d'esbarjo una superfície de 3.716,80 metres quadrats.

Si es té en compte que, actualment, alguns pedagogs estimen que per a nois d'edat escolar els hi pertoca de 6 a 10 metres quadrats de camp escolar per a poder jugar satisfactòriament i que la superfície mínima per a cada alumne dintre de l'aula ha de ser de 1,40 a 1,50 metres quadrats, es pot apreciar que la Junta no va estalviar res.

L'edifici té forma rectangular amb pàtis i claustres per a esbarjo en el seu interior. Al ser de tipus rectangular, té l'avantatge que el terreny queda molt ben aprofitat, però té l'inconvenient d'una orientació múltiple i la ventilació i il·luminació, en segons quines aules, defectuosa. Així, mentre les aules que donen a la façana principal de l'edifici tenen sol tot el dia i a l'època calurosa el sol toca de bat a bat, les aules interiors quasi no els hi toca. Respecte a les aules escolars, cal dir que originàriament hi havia quatre aules d'igual dimensió, aproximadament 12,6 x 5,70 metres. Però degut a necessitats posteriors, hom parteix per la meitat dues aules. Les aules són de forma rectangular, però degut a l'excessiva allargada que tenen, perjudiquen la perfecta audició.

C.— Elements docents

a) les matèries

Les assignatures a impartir en aquest col·legi vénen determinades pel Reglament d'aquesta Fundació en el seu article segon i són:

Pàrvuls

- doctrina cristiana
- deures i formes de cortesia
- lletres i números
- idees clares i senzilles de les coses.

Elemental, Sala 1.ª (nens i nenes)

- Doctrina cristiana i Història Sagrada
- Lectura
- Escriptura
- Principis de gramàtica castellana i anàlisi prosòdica i ortogràfica.
- Principis d'Aritmètica amb el sistema legal de peses, mides i monedes.

Sala 2. (nens)

- Ampliació de les anteriors assignatures
- Geografia i història d'Espanya
- Geometria
- Agricultura
- Càlcul mercantil
- Teneduria de llibres

Sala 2. (nenes)

- Ampliació de les anteriors assignatures
- Geografia i història d'Espanya
- Geometria
- Higiene i economia domèstica
- Planxar, tallar i confecció

Per a la classe de Càlcul mercantil i Teneduria de llibres en els nois, planxat, tall i confecció en les noies, no queda limitada l'edat, poden rebre aquests ensenyaments tots els veïns del poble que ho desitgin previ informe favorable dels mestres encarregats de les assignatures.

D.— Elements complementaris: La biblioteca escolar

La biblioteca és un element complementari pedagògic de gran valor educatiu. En l'organització escolar del Patronat té un lloc preferent. Ho prova el fet que es destina una sala i un mobiliari per a ús exclusiu de la biblioteca. També es destina cada any 100 pessetes com a màxim, del pressupost anual de la Fundació, per a la compra de llibres.

Els llibres que formen part de la biblioteca, tenint en compte l'objectiu de la fundació i d'acord amb la idea pedagògica de l'època que es va fundar, són exclusivament d'estudi: ciències, arts, oficis. S'exclou per tant les novel·les o llibres considerats de passatemps.

Com a resum podríem dir que l'ensenyament a Torredembarra a començament de segle va lligat exclusivament amb el Patronat Antoni Roig Copons i les seves escoles.

Malgrat que aquestes escoles no suposen una gran innovació des del punt de vista pedagògic, si cal remarcar que el fet que l'ensenyament fós totalment gratuït així com el material escolar emprat; que es disposés d'unes escoles noves i espaioses, grans espais per a esbarjo, zones verdes, gimnàs, biblioteca i aula de pàrvuls, junt al fet de que hi hagués una acurada organització de l'ensenyament que preveu fins i tot que persones adultes puguin ampliar i perfeccionar els seus coneixements, va comportar un gran canvi qualitatiu en l'ensenyament primari i més si tenim en compte el estat en que estobaven en aquella època les escoles, d'arreu del país.

Per a finalitzar direm que l'ensenyament portat pel Patronat, passa a l'Estat completament el 27 de Novembre de 1932.

Bibliografia

MONES, Jordi, **El pensament escolar i la revolució pedagògica a Catalunya**. Barcelona. Ed. La Magrana. 1977.

Reglamento para el nombramiento de maestros y régimen de las Escuelas de la Fundación de D. Antonio Roig Copons. Tarragona, 1899.

Reglamento para el régimen interior del Patronato de Antonio Roig Copons. Torredembarra. Imp. Sonsona, 1935.

Llibre d'Actes de la Fundació.